

**SU KİRLİLİĞİNDE
BİYODENEYLER
(Balık Biyodeneayleri)**

Prof. Dr. M. Ziya Lugal GÖKSU

AKADEMİSYEN
KİTABEVİ

© Copyright 2018

Bu kitabın, basım, yayım ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN
978-605-2396-39-1

Sayfa ve Kapak Tasarımı
Rahime DİLMEN

Kitap Adı
Su Kirliliğinde Biyodenyeler
(Balık Biyodenyeleri)

Yayıncı Sertifika No
25465

Yazar
Prof. Dr. M. Ziya Lugal GÖKSU

Baskı ve Cilt
Özyurt Matbaacılık

Yayın Koordinatörü
Yasin Dilmen

DOI
10.37609/akya.1192

GENEL DAĞITIM
Akademisyen Kitabevi A.Ş.

*Halk Sokak 5 / A
Yenişehir / Ankara
Tel: 0312 431 16 33
siparis@akademisyen.com*

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

Su kirliliğine dair sorunların çözümü ve sucul ortamların korunması amacıyla yapılacak olan çalışmalarda, biyodenyelerin ve özellikle balık biyodenyelerinin; elde edilecek sonuçların uygulamada değerlendirilmesi bakımından önemi çok büyüktür.

Doğaya, sucul ortamlara ve özellikle insana yararlı olmak için, gerekli bilgileri ve ipuçlarını, ancak bu ortamlarda yaşayan canlılardan elde edilecek bilgilerden sağlayabiliriz. Bu ise, ancak belirtilen kapsamdaki çalışmalar ile mümkün olabilmektedir.

Diğer taraftan, Su Ürünleri Mühendislerinin mesleki yaşamlarında karşılabilecekleri sorunların çözümünde yararlı olabileceği inancı ile çeşitli kaynaklardan yararlanarak ve çalışma hayatım boyunca edindiğim deneyimleri dikkate alarak yazdığım bu ders kitabının, ilgililere yardımcı olacağı düşüncesindeyim.

Kitabı yazma gücünü bana veren eşime ve oğullarıma teşekkürü borç bilirim.

Prof. Dr. M. Ziya Lugal GÖKSU

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1

SU KİRLİLİĞİNİN TANIMI, SONUÇLARI VE TESPİTİ 1

- 1.1. Su Kirliliğinin Tanımı ve Olumsuz Sonuçları 1
- 1.2. Su Kirliliğinin Tespiti 3
  - 1.2.1. Suyun Yapısal İncelenmesi 3
  - 1.2.2. Suyun Biyolojik İncelenmesi 5
  - 1.2.3. Biyodenyeler 8

BÖLÜM 2

ZEHİR ETKİSİ, PARAMETRESİ VE FAKTÖRLER 9

- 2.1. Zehir Etkisi 9
- 2.2. Zehirlilik Parametresi 11
- 2.3. Zehir Deneylerinde Etkili Faktörler 12

BÖLÜM 3

BİYODENEY (TANIM-TARİHÇE-AMAÇ-PARAMETRE) 15

- 3.1. Biyodenyelerin Tanımı ve Tarihçesi 15
- 3.2. Biyodenyelerin Yapılış Amaçları 16
- 3.3. Biyodenyeleri Tanımlayıcı Parametreler 17
  - 3.3.1. LC_{50} ve LD_{50} 17
  - 3.3.2. Diğer Parametreler 18

BÖLÜM 4

DENEYLERİN SINIFLANDIRILMASI, ORGANİZMALAR 21

- 4.1. Biyodenyelerin Sınıflandırılması 21
  - 4.1.1. Zehirli Madde Veriliş Şekline Göre Yapılan Sınıflandırma 22
    - 4.1.1.1. Statik Deneyler 22
    - 4.1.1.2. Yenilemeli Deneyler 22
    - 4.1.1.3. Akar Sistemli Deneyler 23

4.1.2. Deney Sürelerine Göre Yapılan Sınıflandırma	24
4.1.3. Diğer Sınıflandırmalar	25
4.2. Deneylede Kullanılan Organizmalar	25

BÖLÜM 5

DENEY ORGANİZMALARI (MİKROORGANİZMA-BİTKİ) .....

5.1. Mikroorganizmalar İle Yapılan Biyodeneyleler	27
5.2. Sucul Bitkiler İle Yapılan Biyodeneyleler	29
5.2.1. Diatomlar	31
5.2.2. Flagellatlar	32
5.2.3. Yeşil Algler	34

BÖLÜM 6

DENEY ORGANİZMALARI (OMURGASIZ HAYVANLAR) .....

6.1. Annelidler	36
6.2. Amfipodlar	38
6.3. Kopepodlar	38
6.4. Rotiferler	39
6.5. Mercanlar	40
6.6. Çamur Yengeçleri	40
6.7. Çift Kabuklular	41
6.8. Kladoserler	42

BÖLÜM 7

DENEY ORGANİZMALARI (BALIKLAR) .....

7.1. Biyodeneylelerde Balıkların Tercih Nedenleri	45
7.2. Biyodeneylelerde Kullanılan Çeşitli Balık Türleri	46
7.3. İçsu Balıkları	46
7.3.1. Sazan	47
7.3.2. Gökkuşığı Alabalığı	49
7.3.3. Tilapia (Nil Tilapiası ve Mango Tilapia)	49

BÖLÜM 8

DENEY ORGANİZMALARI (AKVARYUM BALIKLARI) .....

8.1. Altın Balık	53
8.2. Havuz Balığı	54
8.3. Lepistes Türleri	54

BÖLÜM 9**DENEY MALZEMELERİ, SU KALİTESİ, ÇÖZELTİLER 57**

- 9.1. Biyodenyeler 58
 9.2. Biyodenyelerde Gerekli Olan Malzemeler 58
 9.3. Su Kalitesi 60
 9.4. Deney Çözeltilerinin Hazırlanması 61

BÖLÜM 10**DENEYLER (ÖN-ESAS-KONTROL) VE İZLENMESİ 65**

- 10.1. Ön Denemeler 66
 10.2. Esas Denemeler 68
 10.3. Kontrol Denemeleri 69
 10.4. Biyodenyelerin İzlenmesi 70

BÖLÜM 11**BULGULAR, KABULÜ VE HESAPLAMALAR 73**

- 11.1. Biyodenyey Sonucunda Bulguların Kabul Edilmesi 73
 11.2. Parametrelerin Hesaplanması 74

BÖLÜM 12**BALIK BİYODENEYLERİ 77**

- 12.1. Deney Balıklarının Özellikleri 78
 12.2. Balıkların Seçimi 78
 12.3. Balıkların Boyları, Ağırlıkları ve Sayıları 79
 12.4. Balıkların Deneylere Hazırlanması 80
 12.5. Balıkların Yemlenmesi 81
 12.6. Balıkların Akvaryumlara Konulması 82

BÖLÜM 13**YASAL DURUM 83**

- 13.1. ÇÜTF-Detaum Kuruluş ve İşleyiş Yönergesi 84

BÖLÜM 14**BİLİMSEL YAYINLAR-BAZI BİYODENEY ÖRNEKLERİ 111**

- Kaynaklar 137
 İndeks 139

KAYNAKLAR

- Anonymous, 1971**, Standart Methods, for examinations of water and waste water, 13th edition, APHA, AWWA, WPCF.
- Anonymous, 1977**, Manual of Methods in Aquatic Environment Research, Part: 4, Bases For Selecting Biological Test in Evaluate Marine Pollution, FAO Fisheries Technical Paper, No: 164, Rome.
- Anonymous, 1981**, Manual of Methods in Aquatic Environment Research, Part: 7, Selected Bioassays for the Mediterranean, FAO Fish.Tec.Pap, No: 208, Rome.
- Anonymous, 1982**, Manual of Methods In Aquatic Environment Research, Part: 6, Toxicity Tests, FAO Fisheries Technical Paper No:185, UNEP, Rome.
- Arceivala, S. J., 1976**, Endüstri Atık Sularının Yeniden Kullanılma ve Uzaklaştırması İçin Arıtılması, ODTÜ Çevre Mühendisliği Bölümü, Ankara.
- Arceivala, S. J., 1978**, WHO, Çevre Mühendisliğinde Ekoloji, İTÜ ders notu, İstanbul
- Azgın, C., 2016**. Arş. Gör. Cansev Azgın, Çukurova Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi
- Canyurt, M. A., 1982**, Bazı Tarım İlaçlarının Aynalı Sazan (Cyprinus carpio L.), Tilapia (Tilapia galilaca A.) ve Yılan Balıkları (Anguilla anguilla L.) için Toksik Konsantrasyonları Üzerine Araştırmalar, EÜ Zir. Fak., Bornova-İzmir
- Erişim-İnternet** (2014, 2015, 2016)
- E-1. düzcetv.com
- E-2. geo.org.tr
- E-3. dardenia.com
- E-4. gelbalder.org
- E-5. bafrahaber.com
- E-6. www.cumhuriyet.com.tr
- E-7. www.slideshare.net
- E-8. akvaryum.com
- E-9. doçplayer.biz.tr O.Erman
- E-10. tr.wikipedia.org
- E-11. cfb.unh.edu
- E-12. www.wikipedia.org
- E-13. en.wikipedia.org
- E-14. www.delinetciler.org

E-15. www.bettaclub.org

E-16. www.flickare.com

E-17. www.ubio.org

E-18. milliparklar.gov.tr

E-19. akvaryum.blue

E-20. www.bik.gov.tr

E-21. ntv.com.tr

E-22. dergi.omu.edu.tr

E-23. www.cu.edu.tr

Göksu, M.Z.L., 2003, Su Kirliliği Ders Kitabı, 232 sayfa, Nobel Kitapevi, Adana.

Göksu, M.Z.L., 2015, Su Kirliliği Kitabı, 200 sayfa, Akademisyen Kitapevi, Ankara.

Hanazato, T. And Stanley, I., 1995. Synergistic effects of low oxygen concentration, predator kairomone, and a pesticide on the cladoceran *Daphnia pulex*. *Limnology Oceanografi*, 40(4), 1995, 700-709 0 1995, by the American Society of Limnology and Oceanography, Inc. Dodson Department of Zoology, University of Wisconsin, 430 Lincoln Dr., Madison 53706.

Hanazato 2001, Pesticide effects on freshwater zooplankton: an ecological perspective, *Environmental Pollution*, 2001;112(1):1-10.

Persoone, G., C.R. Janssen 1993. Freshwater invertebrate toxicity tests. In: *Hand book of ecotoxicology*. Ed. by P. Calow. Blackwell Sci. Pub. N.york, 1, 51-53.

TS 6020, Mart-1989, Su Kalitesi-Tatlı Su Balığına (*BrachydanioRerio* Hamilton- Buchanan) Ani Öldürücü Zehir Tesiri Olan Maddelerin Tayini, Kısım 1:Statik Metot, Türk Standartları, UDK 574.63/.64, Ankara.

TS 6021, Mart-1989, Su Kalitesi-Tatlı Su Balığına (*BrachydanioRerio* Hamilton- Buchanan) Ani Öldürücü Zehir Tesiri Olan Maddelerin Tayini, Kısım 2:Yarı- Statik Metot, Türk Standartları, UDK 574.64/.64, Ankara.

TS 6022, Mart-1989, Su Kalitesi-Tatlı Su Balığına (*BrachydanioRerio* Hamilton- Buchanan) Ani Öldürücü Zehir Tesiri Olan Maddelerin Tayini, Kısım 3:Akar Sistemli Metot, Türk Standartları, UDK 754.63/.64, Ankara.

Ünsal, M., 1998, Kirlilik Deneyleri, "Yöntemler ve Sonuçların Değerlendirilmesi" Tarım ve Köyiş. Bak. Su Ür. Arş. Enst. Müd. Seri A, Yay. No 11, Bodrum.

Yardımcı, B., 2015, Probit Model, Yaşar Üniversitesi, dtaskin.yasar.edu.tr